

## המיסיונרים וה'אנטי-מיסיונרים'

אני מזדהה עם אותם בני עמי החושבים שאנו מסוגלים וחייבים להגיע בימינו ליחסים חדשים, טובים יותר, עם העולם הנוצרי. נדמה לי שפעולתם של דמויות נוצריות חשובות שהבינו את משמעות השואה, והקונטרסט עם הדרך בה הלך האסלאם בזמן האחרון, מאפשרות שינוי זה. ולמרות זאת יש תופעות המטילות צל כבד על רצונות טובים אלו, ובייחוד פעולותיהם הנרחבות של מיסיונרים נוצרים, המשתמשים באמצעים שונים, מחינוך ועד שוחד, ים בייחוד מאלה השייכים לקבוצות מסוימות, וזאת כדי לפגוע בנאמנותם הדתית של יהודים שונים, עד כדי להביאם להמרת דתם.

ארשה לעצמי לספר לכם משהו שאירע לי לפני זמן. הוזמנתי להתלוות לאנשי הרשת השנייה של הטלוויזיה ההולנדית לביקורם בירושלים. במהותה זאת רשת נוצרית. עלינו לגנות של בתי העיר העתיקה, והחלפנו רשמים על המקומות הדתיים, בייחוד הנוצריים, שהיו פרוסים לפנינו. אנשי הטלוויזיה, שהיו בקיאים בעיקרי דתם, שאלו אותי על ההבדלים הדתיים שבינם לביננו. בדבריהם הסתתרו רמזים שהצביע על אהדתם בקונטרסט לעמדות המלאות עוינות ושנאה המקיפות אותנו בכל צד. הרגשתי את הסתירה הקשה העומדת לפני. החלטתי לנסות ולהסביר בפניהם את רגשותיי במשל קצר, כדי שיבינו אותי. מעשה באשה שנרדפה ועונתה בכל מיני צורות קשות על ידי שונאיה. רק אדם אחד יצא מן הכלל וביטא את יחסו האוהד. אך הוא הרגיש שהיא רחוקה ממנו. הוא התפלא מאוד על כך, אך היא ניסתה להסביר לו, לא תמיד בהצלחה ואמרה לו: יחסך אלי נפלא. בעולמנו האכזרי אתה מהווה אור בודד, אבל סליחה, אני כבר נשואה, אני נשואה לאלוקי ישראל. שומעי הבינו את דברי, ואולי אף קיבלו אותם. אחד מהם הצחק אותי כאשר הוסיף נופך מצחיק ושאל אותי: למה בחרת בתפקיד אישה כדי להציג את עמדתך? עניתי לו זה התפקיד שהתנ"ך בחר לכנסת ישראל.

תשובה נתתי, אך שאלה אחת נשארה, ואליה אני מבקש להתייחס, וזאת שאלת המיסיונריות. קבוצות נוצריות שונות רואות חובה לעצמה להפיץ את אמונתן בארבע כנפות הארץ ולהגיע איתן אפילו לפינות הנידחות ביותר של העולם. דבר קרוב לכך, אך שונה, מתרחש עם האסלאם. לעומתם אין מיסיון בדת היהודית, לא בהווה ולא בעבר הקרוב. למה? התפיסה האנטישמית מבינה את בחירת-ישראל כטענה שלקב"ה אכפת רק מהיהודים ותו לא. יש לדאבוננו יהודים שמקבלים הסבר כזה, וחושבים שהדבר נובע מן האתנוצנטריות ומה"בלעדיות" של היהדות. היהודי מתעניין אך ורק ביהודי ולא בגורלם של האחרים זה. אולם כאן מועמדים אנו בפני תופעה שיש להבינה בצורה שונה. אך קודם נחזור על השאלה. למה דרושה לדתות מיסיון? התשובה פשוטה. הנצרות למשל, משוכנעת שלא תיתכן עולם הבא מחוץ לכנסייה. אדם שאינו נוצרי, אף אם הוא מאמין בא-לוהים, מתפלל אליו וחי חיים מוסריים, לא יזכה להגיע לעולם הבא, אם לא קיבל את הסקרמנטים הנוצריים. היות והדבר הוא כך, רואה הנצרות כאחת מחובותיה לעשות חסד עם בני האדם, ולפתוח להם את שערי השמים בעזרת המיסיון. דבר זה בא לידי ביטוי טראגי ולפעמים אכזרי באידיאולוגיה שמאחורי האינקוויזיציה: יש לשרוף את הגוף כדי להציל את הנפש. לפנינו גישה שאיננה רואה כל אפשרות אחרת להגיע לידי האושר הנצחי, אלא בעזרת האמונה שבה היא דוגלת. לא כך הם פני הדברים ביהדות. היהדות "השוביניסטית והפרטיקולארית" הציעה גם דרכים אלטרנטיביות. דרך אחת היא התורה שנתנה התורה שניתנה לעם ישראל, והשנייה, האוניברסאלית, הדרך של שבע מצוות בני נח ושל חסידי אומות העולם.

כך עדים אנו לפרדוקס. דווקא מה שנראה לכאורה דרך אוניברסלית, היא בעצם פרטיקולרית. לעומת זאת ה"פרטיקולריזם" היהודי הוא סובלני, מפני שהוא מאפשר פלורליזם, וטוען שיתכנו הרבה דרכים. ברית סיני הביאה דרך המחייבת את היהודים וההופכת אותם לכוהני העולם, לעם קדוש. אולם היא אינה כופרת בכך, שייתכנו גם פתחים נוספים. אי לכך עלינו לומר שתיתכן סינתזה והשלמה בין פרטיקולריזם לבין אוניברסליזם,

בין החובה לקיים מסגרת מיוחדת, לבין הפתיחות לכל העולם. דבר זה מוכרז מיד ב"מבוא" להתגלות בסיני: "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ" (שמות י"ט ה). לפנינו סינתזה בין עקרונות, בין עם סגולה וממלכת כוהנים מצד אחד, לבין "כי לי כל הארץ", כל הארץ וכל העמים שייכים לקב"ה. התקווה האחרונה היא שכל העמים יכירו באמת, אולם אף אלה שלא זכו לראותה יכולים להיות נושעים אם ישתדלו להיות בני נח או חסידי אומות העולם.

הבנת יחסנו לגיור ולבני הדתות האחרות מתקשרת עם סוגיות מרכזיות בהלכה ובמחשבה. אך קודם כל עלינו לחזור אל נקודת המוצא שלפני מתן תורה. קיימות בריתות שקדמו לברית סיני, בייחוד הברית עם 'בני נח'. בברית עם בני נח ניתנו לאנושות כולה "שבע מצוות בני נח". אנו חייבים לבנות את תשובתנו בעיקר על דברי חז"ל שכל המקבל שבע מצוות בני נח הרי הוא מחסידי אומות עולם. בברית עם ישראל קיבלנו את התורה בהתגלות בסיני, ולפיכך התורה והמצוות מחייבות את ישראל בלבד. אך לצד חוק זה קיים חוק בסיסי לכל באי עולם, והוא תקף לכלל האנושות.